

שאל בני

פרשת יתרו תשע"ט

עלון - מס' 126

העלון יוצא לאור ע"י מכון "שאל בני" העוסק בעניני שמירת הלשון
חשיבה חיובית לימוד זכות ואהבת ישראל
להנצחת ולתרומות, ניתן ליצור קשר במייל: shealbeni@gmail.com
או לפקס 08-9178033

ויחד יתרו

כתב רש"י התרגום פירש לשון שמחה,
"חדי" יתרו, יתרו שמח.
רש"י פירש מלשון "חד" נעשה בשרו
חידודין חידודין, כיון ששמע מה שקרה
למצרים. כמו שאומרים העולם אל
חבזה גוי לפני גר, עד עשר דורות, כיון
שעדיין אהבתו לבני עמו.
האור החיים ביאר "ויחד יתרו", מרוב
השמחה נתחדד בשרו, הי' לו
צמרמורת, כמו שרואים שבזמן שבא
לאדם שמחה, באופן שהוא דבר שלא
כפי המשוער במושג הרגיל, רגיש
האדם הרגשה מיוחדת, ולפעמים
יתעלף ולפעמים יסתכן ממש. וזהו
ויחד יתרו.

אשר יעשן - לפני משורת הדין כמו
שאמר רבי יוחנן לא חרבה ירושלים אלא
על שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא
עבדו לפני משורת הדין.

הגמרא (בבא מציעא פג.) מספרת ששני
סבלים עניים, שברו לרבה בר בר חנן
חבית של יין ששווה הרבה כסף. הלך
רבה בר בר חנן ולקח להם את הבגד
שלהם. הלכו הסבלים וסיפרו לרב, שהם
שברו בטעות לרבב"ח חבית של יין,
ורבב"ח לקח להם את הבגד. אמר רב
לרבב"ח שיחזיר להם את הבגד. שאל
רבב"ח את רב וכי הדין כך? הרי הם
הזיקו לי והם חייבים לשלם לי. א"ל רב
כתוב בפסוק "למען תלך בדרך טובים".

אמרו הסבלים לרב, אנחנו עניים אין לנו
כסף ואנחנו רעבים. אמר רב לרבב"ח לך
ותן להם את השכר שמגיע להם, שאל
רבב"ח את רב, וכי כך הוא הדין? אמר לו
רב כתוב "וארחות צדיקים תשמר".
התוס' כותבים שזו מעלה יתירה, אין זו
חובה על כל אחד ואחד, לשלם לשני על
כך שהוא עבד לו והזיקו.

הבן איש חי בספרו בן יהוידע מקשה על
הגמרא הנ"ל שלא חרבה ירושלים, רק
מפני שלא נהגו לפני משורת הדין.
כידוע בזמן החורבן עם ישראל עבר על
עבירות חמורות, ואין אומרת הגמרא,
שירושלים חרבה מפני שלא נהגו לפני
משורת הדין?

ומבאר על פי הגמרא שאומרת ששאלו
מלאכי השרת את הקב"ה מדוע אתה
נושא פנים לישראל, הרי כתוב אשר לא
ישא פנים ואל יקח שוחד? א"ל הקב"ה
מכיון שעם ישראל נוהג לפני משורת
הדין, שהרי אמרתי להם לברך ברכת
המזון רק עם הם אוכלים שיעור שביעה,
והם מברכים אף על שיעור של כזית
וכביצה, ע"כ אף אני נושא להם פנים.

דהיינו כשישראל נוהגים לפני משורת
הדין אף הקב"ה נוהג אתם לפני משורת
הדין. ובזמן החורבן הגם שעברו עבירות
חמורות, אם הם היו נוהגים לפני
משורת הדין הקב"ה הי' נושא להם פנים
מוחל וסולח להם, ומכיון שהם לא נהגו
לפנים משורת הדין, הקב"ה עמד אתם
על הדין והחריב את ביתו.

והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשן:

הגמרא (בבא מציעא ל:) מספרת שרבי ישמעאל ברבי יוסי הלך בדרך, ופגש אדם אחד שסחב
חבילת עצים על גבו, הי' לו מאוד קשה והאיש נאנח שוב ושוב. אמר האיש לר' ישמעאל
עזור נא לי לסחוב את המשא הכבד!! שאל אותו ר' ישמעאל כמה שווה חבילת העצים?
אמר האיש חצי זוז. נתן לו ר' ישמעאל חצי זוז, לקח את חבית העצים והפקיר אותה. ראה
האיש שר' ישמעאל הפקיר את העצים, הלך וזכה בעצים. שוב נתן לו ר' ישמעאל חצי זוז,
והפקיר את חבילת העצים. הלך האיש ורצה שוב לזכות בחבילת העצים, אמר לו ר' ישמעאל
לכולם אני מפקיר את חבילת עצים חוץ ממך.

מקשה הגמרא הרי רבי ישמעאל ברבי יוסי הוא בכלל "זקן ואינו לפי כבודו" ואם כן הוא הי'
פטור מלעזור לאיש לסחוב את חבילת העצים, ומדוע קנה ממנו את חבילת העצים? מתרצת
הגמרא רבי ישמעאל ברבי יוסי עשה לפני משורת הדין.

וכמו ששנה רב יוסף, **והודעת להם** זה בית חיהם. **את הדרך** זו גמילות חסדים. **ילכו** זה ביקור
חולים. **בה** זו קבורה. **ואת המעשה** זה הדין. **אשר יעשן** זו לפני משורת הדין.

מבארת הגמרא אשר יעשן זו לפני משורת הדין.

אומר הבן איש חי רעיון נפלא, יתרו ראה שמשה רבינו יום אחרי יום הכיפורים, יושב ודן דיני
תורה, כמו שכתוב "כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו והודעת את חקי
האלהים ואת תורתיו" איזה דיני תורה הי' במדבר? הכל הי' להם ללא מחסור, מן מים ענני
כבוד, בגדים בחינם, הי' לכל אחד רכוש גדול שהוציאו ממצרים, ומביזת הים, על מה יש
להם להתקוטט? ועוד לאחר יום הכיפורים יום מחילה וסליחה, מיד למחרת הולכים לדיין?
אמר יתרו למשה שמע את מה שאני מיעץ לך. אתה צריך ללמד את העם לחיות לפני
משורת הדין, לעשות גמילות חסדים, ליות המת ביקור חולים. וכך כשהם יתנהגו עפ"י
משורת הדין הם ישנו את כל החשיבה שלהם, ויפסיקו כל הדיני תורה.

אמנם עדיין צריך ביאור מדוע הזכיר ביקור חולים וקבורה?

מבאר הבן איש חי יתרו אמר למשה, תלמד אותם שיעסקו בביקור חולים וקבורה, ומימלא
הם לא יתעסקו עם דיני תורה, כי העוסק בדברים כאלו תהיה בעיניו עולם הזה וקניינה הבל,
בזכרו יום המיתה, וכמ"ש [קהלת ז' ב'] והחי יחן אל לבו, ולכן לא יהיה להוט אחרי הכסף
והממון כל כך לעשות תביעות ודין ודברים בעבור ממון, או בעבור חרופים וגדופים וכיוצא
בזה, וימעטו כל התביעות.

וכמו שהי' מעשה באדם אחד, שהשכן שלו היה בונה ביתו, ועשה עמו הרבה דברים שלא
כדין, הן בגניבה שגנב מן עובי הכותל שלו והכניס לביתו, הן מה שהכביד על כותל, הן מה
שעשה בית הכסא ליד הכותל שלו ומזיק לו, וכן כיוצא בזה חטא לו בנוקי שכנים, והוא לא
היה בביתו כל זמן הבניה, ולא ידע מכל זה כדי למנעו. וכאשר בא לביתו וראה נזקין שעשה
לו, וגם גניבה שגנב מעובי הכותל שלו, והכניס לביתו, חרה לו עד מאד, והלך לקבול בבית
דין. ואחר שיצא לקבול בבית דין, לומר לשמש של בית דין שיוזמין את חברו בדין, חזר
לביתו וריקם. אמרה לו אשתו איפה הוא שמש בית דין, ולמה לא קבלת בבית דין כאשר
אמרת? ויאמר אחר שיצאתי קודם שנכנסתי לבית דין חזרתי בי. שאלה אותו אשתו למה
חזרת כך? ויאמר עתה בהילוכי לבית הדין פגשתי באדון גביר אחד עצום שהיו מוליכין אותו
לקבורו, וזה הגביר בנה לו מקרוב בית אחד גדול ורחב ידיים כבית המלך, ויש לו זה ארבע
שנים עוסק בבנינו, ועתה קודם שישוב בו נפטר, ומוליכין אותו לקבר, אמה רוחב על שלש
אמות אורך, ושוכב בתוך העפר, ואם כן אמרתי למה אתקוטט ואריב בשביל הבית הזה שאינו
שלי, כי בתים של עולם הזה וקניינים הבל, ועיקר הבתים והקניינים הם של עולם הבא. נמצא
שהמבקרים חולים והעוסקים בצרכי קבורה, יעלה תועלת שיתמעטו תביעותיהם ודין ודברים
שלהם בממון וקניינים של עולם הזה.

לא תעשון איתי אלהי כסף, ואלהי זהב לא תעשון לכם

כתב רבינו בחיי בשם המדרש: (מכילתא בחדש פרשה י) "לא תעשון איתי אלהי כסף ואלהי זהב", לא תעשון כדרך שבני אדם עושים ביראתם, כשהטובה באה עליהם מכבדים יראתם, וכשהפורענות באה עליהם מקללין ליראתם, שנאמר (ישעיה ח, כא) "והיה כי ירעב והתקצף וקלל במלכו ובאלהיו ופנה למעלה". אבל יש לכם להודות בין על הטובה בין על הרעה, שכן אמר דוד ע"ה: (תהלים קטז, יג. שם ג - ד) "כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא", "צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא", וכן אמר איוב: (איוב א, כא) "ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך".

עוד כתב לפרש: "לא תעשון איתי" כשאתם עומדים בתפלה אתי לא תחשבו בכסף וזהב אשר עמכם, שאם תעשו כן מעלה אני עליכם כאלו עשיתם אלהי כסף ואלהי זהב.

ובספר פרדס יוסף הקשה מדוע בכסף כתיב אתי ובוזהב לכם? כתב שראה תירוץ יפה, כי זהב משמעותו הרבה כסף, ומי שיש לו ממון רב, הוא שוכח את הקב"ה לגמרי, ולפעמים אינו מזכיר את הקב"ה כלל, ועל כן כתב לא תעשו לכם, היינו לכם אני הקב"ה לא נזכר אצלו. וכסף מסמל על זה שיש לו כסף מטר, ומי שיש לו רק מעט כסף, אף שבוטח בכספו מכל מקום לפעמים יזכור את ה' בשיתוף עבודה זרה שלו שהוא הכסף. וזה שאמר אל תעשו איתי אלהי כסף היינו אל תמשכו אחרי הכסף, איתי אף שעדיין אתם זוכרים אותי קצת. ובוודאי אל תעשו אלהי זהב, היינו אל תמשכו אחרי הרבה כסף ותשכחו אותי לגמרי.

מילתא דבדיחותא

פעם הוציא מתפלל באמצע שמונה עשרה חבילת סיגריות מכיסו והראהו כלפי מעלה. אחרי התפילה שאל אותו חבריו לפרש מעשיו המשוונים? אמר לו אני חלמתי שאני נוסע לחו"ל, ואני נמצא בדיוטפרי והמוכר שואל אותי איזה חבילת סיגריות אני רוצה, הראיתי לו את החבילה שלי ולא דברתי, כיון שבאמצע שמונה עשרה אסור לדבר.

עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלוהים.

רעיון נפלא כתב הרב שמשון פינקוס זצ"ל בספרו נפש שמשון.

וז"ל בעת מלחמת סיני התבטא אחד מגדולי הדור זצ"ל, שכל הנצחונות של ה'ציונים' מגיעים מהסיטרא-אחרא, לא מצד הקדושה. אך מרן הרב מבריסק זצ"ל אמר מהלך אחר בענין. איתא בגמ' (ע"ז נה' ע"א) "א"ל זונין לר"ע: שנינו יודעים שאין ממשות לעבודת כוכבים, ואעפ"כ רואים אנו שאדם נכנס לבית ע"ז חולה, עושה פולחן לע"ז ויוצא בריא. אמר לו: 'אמשול לך משל, למה"ד? לאדם נאמן שהיה בעיר, וכל בני עירו היו מפקידין אצלו שלא בעדים, ובא אדם אחד והפקיד לו בעדים. פעם אחת שכח והפקיד אצלו שלא בעדים, אמרה לו אשתו: 'בוא ונכפרנו', אמר לה: 'וכי מפני ששוטה זה עשה שלא כהוגן אנו נאבד את אמונתנו?!' כך יסורין, בשעה שמשגרין אותן על האדם משיביעין אותן: 'שלא תלכו אלא ביום פלוני, ולא תצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית, ועל ידי פלוני ועל ידי סם פלוני'. כיון שהגיע זמן לצאת הלך זה לבית עבודת כוכבים, אמרו יסורין: 'דין הוא שלא נצא', וחוזרין ואומרים: 'וכי מפני ששוטה זה עושה שלא כהוגן אנו נאבד שבועתנו?!' והיינו דא"ר יוחנן: 'מאי דכתיב 'וחלים רעים ונאמנים'? רעים - בשליחותן, ונאמנים - בשבועתן'. א"ל רבא בר רב יצחק לרב יהודה: הרי יש בית ע"ז במקומנו, וכשהעולם צריך לגשם, נראה להם בחלום ואומר להם: 'שחטו לי אדם ואוריד לכם גשם'!

וביאר הרב מבריסק זצ"ל, שבעצם גם התירוץ על שאלה זו - כיצד יתכן שיוורד גשם בדיוק בשעה שמקיימים את ציווי העבודת-כוכבים - הוא כעין התירוץ שתירצה הגמ' על הקושיא הקודמת. בעצם הגשם היה צריך להגיע, אלא שלע"ז ניתן כח לעשות חלקקות כזו - רמאות כזו, שאדם יחשוב כאילו היא הורידה את הגשם. כלומר הסט"א יודעת שכעת צריך לרדת גשם, ולכן היא באה לכומר ואומרת לו שישחוט אדם לע"ז, וכשנשחט האדם - הסט"א אומרת: "הנה גשם..."

מכאן למדנו, כך אמר הרב מבריסק, שלסט"א אין שום כח. ואין הכוונה כדברי אותו גדול שהם עשו את הנצחונות, אלא שעמ"י היה נתון בסכנה, והקב"ה הצילם ע"י אותם נצחונות, אך לסט"א יש כח שבאותו רגע היא שלחה את החיילים הציונים, והם אומרים: "אנחנו עשינו זאת". עכת"ד הנפלאים של מרן הרב זצ"ל.

מונח בדברים אלו עומק נפלא. ישנם שני סוגי רמאים; ישנו רמאי שכשהמלך עושה מעשים - גם הוא עושה דברים כנגדו, רק שאח"כ טועים אחרים וסוברים שכאילו מעשיו הועילו ולא מעשי המלך. אבל ישנה רמאות שהיא הרבה יותר נוראה: הסט"א בעצם אינה עושה דבר! כביכול הסט"א אומרת: "על כל מעשה שהמלך עושה אני חותמת את שמי עליו... אתה - המלך - חותם על הצ'ק, צ'ק של המלך, ואני חותמת על המעטפה שהיא ממני... הקב"ה מביא לנו את הכל - את הגשם והפרנסה וכו', והסט"א חותמת! זהו כל כוחה של הסט"א - היא אינה יכול להביא דבר בעצמה, אבל מה שהשי"ת מביא - יש לה דרכים כביכול להראות לאדם שכאילו הם באו ממנה.

זוהי נקודה נוראה, כל מעשי הקב"ה על כל גדלותם ואינסופיותם יכולים להראות שנעשו כביכול ע"י הסט"א!

כך המציאות בכל מיני מצבים שישנם בעולם, כגון פרנסה. הסט"א יוצרת רושם שהכל תלוי בהשתדלות, ב"כוחי ועוצם ידי": מי שעובד קשה - יש לו מכונית יותר יפה, מי שעובד פחות - מכוניתו פחות יפה, ומי שרק לומד - אין לו מכונית כלל...

לאור מה שנתבאר, הבה ונתבונן מה עושה הסט"א הרי הקב"ה רצה לתת לראובן מכונית כזו, לשמעון מכונית מסוג אחר, וללוי לא רצה לתת כלל מכונית, והסט"א אומרת: "הכל אני עשיתי, הכל תלוי בעבודה ובהשתדלות". כביכול הקב"ה לא עשה דבר.

אדם משלם לרופא מנתח אלף דולר נוספים והניתוח הצליח. האמת היא שהניתוח הצליח כיון שהקב"ה גזר עליו שיבדיא, אלא שנוסף על כך נגזר עליו להוציא מכיסו אלף דולר. אך הסט"א אומרת: "טוב שלקחת דוקא רופא זה..." לא הקב"ה עשה זאת אלא אני. על כל הנעשה בעולם כולו היא טוענת טענת בעלות!

עיקר עבודת הסיטרא-אחרא - בתענוגים!

שאל את הרב: פאלפון: 0504182631

ובדוא"ל: shealbeni@gmail.com